

Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία

Επιλεγμένα σημεία της τελικής έκθεσης

Χριστόφορος Πισσαρίδης, Καθηγητής LSE και Πανεπιστημίου Κύπρου, Βραβείο Nobel Οικονομικών 2010

Νίκος Βέττας, Γενικός Διευθυντής IOBE, Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Δημήτρης Βαγιανός, Καθηγητής LSE

Κώστας Μεγήρ, Καθηγητής Yale

Αθήνα, 23 Νοεμβρίου 2020

Επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας

- Χαμηλή συμμετοχή των παραγωγικών συντελεστών.
  - Εργασία (25^η στην ΕΕ στο % του πληθυσμού που εργαζόταν ή αναζητούσε εργασία το 2019).
  - Κεφάλαιο (27^η στην ΕΕ στις πάγιες επενδύσεις επιχειρήσεων ως % του ΑΕΠ το 2019).
- Χαμηλή παραγωγικότητα (22^η στην ΕΕ στην παραγωγικότητα της εργασίας το 2017).
- Χαμηλές επιδόσεις σε καινοτομία (20^η στην ΕΕ στον Ευρωπαϊκό δείκτη καινοτομίας το 2020).
- Εσωστρέφεια (23^η στην ΕΕ στις εξαγωγές + εισαγωγές ως % του ΑΕΠ το 2019).
- Αναποτελεσματικό κοινωνικό κράτος (3^η στην ΕΕ στον κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού το 2018).
- Χαμηλές περιβαλλοντικές επιδόσεις (22^η στην ΕΕ στον δείκτη κυκλικής διαχείρισης υλικών το 2017).

Οι προτάσεις στην Έκθεση αποσκοπούν να βελτιώσουν τις επιδόσεις αυτές, συστηματικά κατά την επόμενη δεκαετία αλλά με άμεση επίδραση.

Εξαγωγικοί τομείς

	Εξαγωγές ως % του ΑΕΠ, Ελλάδα, 2019	Εξαγωγές ως % του ΑΕΠ, ΕΕ-9, 2019
Σύνολο εξαγωγών	37,2	65,5
Αγροτικά προϊόντα, τρόφιμα και πρώτες ύλες	4,4	6,4
Πετρελαιοειδή	6,3	3
Βιομηχανικά προϊόντα	9,2	38,2
Μεταφορές (κυρίως θαλάσσιες)	7,5	4,5
Τουρισμός	7,8	4,0
Λοιπές υπηρεσίες (υγείας, παιδείας, πληροφορικής, κλπ)	2	9,3

ΕΕ-9: Χώρες της ΕΕ πληθυσμιακά συγκρίσιμες με την Ελλάδα: Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Δανία, Ολλανδία, Ουγγαρία, Πορτογαλία, Σουηδία και Τσεχία.

Σημαντική υστέρηση στις εξαγωγές, ιδιαίτερα στις εξαγωγές βιομηχανικών προϊόντων.

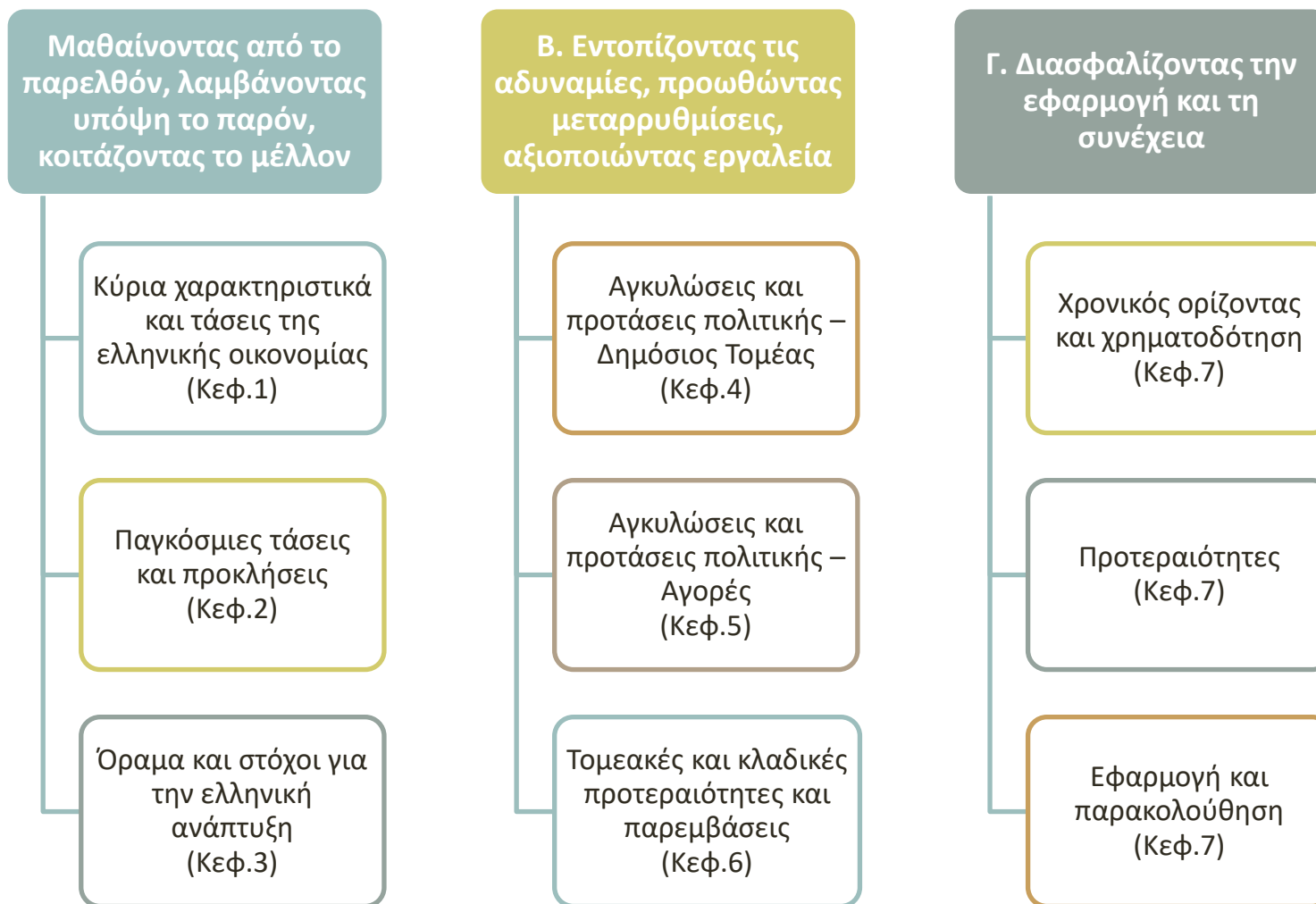
Κύρια σημεία της προσέγγισης (I)

- Η συστηματική αύξηση των **εισοδημάτων** πρέπει να στηρίζεται σε αύξηση της παραγωγικότητας και της συμμετοχής στην αγορά εργασίας.
- Απαραίτητη για την αύξηση της **παραγωγικότητας** είναι η αύξηση των επενδύσεων και η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.
- Στην αύξηση της **συμμετοχής στην αγορά εργασίας**, θα συμβάλλουν αλλαγές στη δομή του φορολογικού και ασφαλιστικού συστήματος, και στοχευμένα μέτρα όπως η αναβάθμιση του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης
- Μεταρρυθμίσεις που κάνουν πιο αποτελεσματική τη λειτουργία των αγορών και του δημόσιου τομέα, ευνοούν συνολικά την **κοινωνική συνοχή** και ιδίως τα περισσότερο αδύναμα νοικοκυριά. Ειδική στόχευση στους νέους και στις γυναίκες.

Κύρια σημεία της προσέγγισης (II)

- Η αύξηση της παραγωγικότητας συμβαδίζει με την αύξηση των εξαγωγών. Δεδομένου του μεγέθους της εσωτερικής αγοράς, η **εξωστρέφεια** επιτρέπει στις επιχειρήσεις να έχουν μέγεθος και εξειδίκευση που οδηγεί σε μείωση κόστους και αύξηση ποιότητας των προϊόντων τους.
- Η εξωστρέφεια συνδέεται με αυξημένη **συμμετοχή της τεχνολογίας στην παραγωγή**, που υποβοηθείται από μέτρα υποστήριξης της έρευνας και των επενδύσεων σε καινοτομία.
- Το αναπτυξιακό σχέδιο υποστηρίζει την **περιβαλλοντική και ψηφιακή αναβάθμιση**, κατευθύνσεις συμβατές με τις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και σημαντικές για την Ελλάδα.

Δομή της Έκθεσης για το νέο Σχέδιο Ανάπτυξης

Μακροοικονομική ισορροπία: 2020-2030

	2019	Status quo	Θετικό σενάριο
Αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ (ετήσιο %, 2020-2030)	1,9	1,7	3,5
Αύξηση της απασχόλησης (ετήσιο %, 2020-2030)		0,2	1
Αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας (ετήσιο %, 2020-2030)		1,5	2,5
Εξαγωγές ως % του ΑΕΠ (2030)	37,2	44,5	50,5
ΑΕΠ κατά κεφαλήν ως % του μέσου όρου της ΕΕ (2030)	67	68	81
Ανεργία (% , 2030)	17	9	7

Θετικό σενάριο

Αύξηση του % απασχόλησης

- Μείωση της ανεργίας: 17,2% → 7%.
- Αύξηση του % συμμετοχής στην αγορά εργασίας:
Γυναίκες και ηλικιακές ομάδες 20-24 και 55-64 → μ.ο. ΕΕ.
- Μείωση του πληθυσμού ηλικίας εργασίας: Κατά 7,5%.

Αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας

- Αύξηση της συνολικής παραγωγικότητας των
συντελεστών παραγωγής (TFP): 1% ετησίως.
  - Εφικτός στόχος – επιτεύχθηκε την περίοδο 1995-2002.
- Αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων (δημοσίων και
ιδιωτικών): 12,3% του ΑΕΠ → 17,5% (μ.ο. ΕΕ).

Δράσεις πολιτικής: Παραγωγή

Φορολογία: Μείωση του βάρους στη μισθωτή εργασία

- Μείωση συντελεστών (μετά τα πρώτα κλιμάκια - ενδεικτικά, απάλειψη «εισφοράς αλληλεγγύης»).
- Ενίσχυση διαφάνειας στις συναλλαγές με θετικά στοχευμένα κίνητρα για χρήση ηλεκτρονικών πληρωμών.
- Ενσωμάτωση εισοδημάτων σε ενιαία κλίμακα φορολογίας, ανεξάρτητα από την πηγή.

2. Ασφαλιστικό: Κίνητρα για εργασία και αποταμίευση

- Μείωση ασφαλιστικών εισφορών (ενδεικτικά, μέσω σταθερών εισφορών υγείας) και ανώτατου ορίου ασφαλιστέου εισοδήματος.
- Ενίσχυση αναλογικότητας δημόσιου διανεμητικού πυλώνα ασφάλισης. Ανάπτυξη δεύτερου και τρίτου πυλώνα με κίνητρα με ιδιωτικές αποφάσεις.
- Μετάβαση από διανεμητικό σε κεφαλαιοποιητικό σύστημα επικουρικής σύνταξης, με άμεση εφαρμογή για όσους εισέρχονται στην αγορά εργασίας και εθελοντικά για όσους άλλους εργαζόμενους το επιθυμούν.
- Πλαίσιο εποπτείας για ασφαλιστικά ταμεία, συμπεριλαμβανομένου και ενός δημόσιου ταμείου.

3. Δημόσια διοίκηση: Βελτίωση της διακυβέρνησης

- Συνέχιση και εμπάθυνση των διαδικασιών αξιολόγησης και κωδικοποίησης της νομοθεσίας.
- Θεσμική ενίσχυση των ανώτερων διοικητικών θέσεων, μέσω αύξησης της θητείας και της κινητικότητας.
- Αναβάθμιση του ΑΣΕΠ σε διεύθυνση διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού.
- Μείωση του φορμαλισμού στις διαδικασίες προσλήψεων και καθολική εφαρμογή αξιολόγησης.
- Συνέχιση των διαδικασιών ψηφιοποίησης.

Δράσεις πολιτικής: Παραγωγή

4. Δικαιοσύνη: Μείωση χρόνου εκδίκασης υποθέσεων

Επέκταση των ειδικών τμημάτων στα δικαστήρια για οικονομικές υποθέσεις που απαιτούν εξειδίκευση.

Διεύρυνση και υποστήριξη των μηχανισμών εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών.

Συστηματική υποβοήθηση των δικαστών μέσω της πρόσληψης δικαστικών υπαλλήλων και της εισαγωγής του θεσμού των επίκουρων.

Βελτίωση του συστήματος εκπαίδευσης, κατάρτισης, αξιολόγησης και εξέλιξης των δικαστών.

5. Χρηματοδότηση: Ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς

- Ενίσχυση του συστήματος χρηματοπιστωτικής εποπτείας στον τομέα της προστασίας των επενδυτών.
- Βελτίωση της εταιρικής διακυβέρνησης και της διαφάνειας στην αγορά πίστωσης.
- Στοχοθεσία για ταχύτερη μείωση των προβληματικών δανείων από τις τράπεζες.
- Έμφαση στην αποτελεσματική εφαρμογή του νέου πτωχευτικού κώδικα.
- Φορολογικά κίνητρα για εισαγωγή επιχειρήσεων στο Χρηματιστήριο και για μακροχρόνια αποταμίευση μέσω αυτού.

6. Χωροταξία: Καθορισμός ιδιοκτησίας και χρήσεων γης

- Ταχεία ολοκλήρωση του κτηματολογίου, των δασικών χαρτών και του καθορισμού χρήσεων γης μέσω των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων.
- Περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης.
- Βελτίωση της διαφάνειας για χωροταξικά και περιβαλλοντικά δεδομένα.
- Αναβάθμιση της Επιθεώρησης Περιβάλλοντος σε Ανεξάρτητη Αρχή.

7. Τοπική Αυτοδιοίκηση: Μεταφορά αρμοδιοτήτων και πόρων

- Μεταφορά αρμοδιοτήτων σε τοπικό επίπεδο σε τομείς όπως η εκπαίδευση και η χωροταξία.
- Συγχώνευση και απλούστευση όλων των φόρων για την ακίνητη περιουσία και μεταφορά μέρους τους σε τοπικό επίπεδο.
- Μεταφορά πόρων, ανάλογα με τις αρμοδιότητες, με βάση διαφανείς διαδικασίες και παραμέτρους.

Δράσεις πολιτικής: Κοινωνική συνοχή

8. Εκπαίδευση: Εκσυγχρονισμός του συστήματος σε όλες τις βαθμίδες

- Ανάπτυξη συστήματος προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης με καθολική πρόσβαση.
- Αύξηση του μέσου μεγέθους σχολικών μονάδων, προετοιμασία ενόψει δημογραφικών πιέσεων, ουσιαστική αυτονομία και αξιολόγηση, ψηφιακές υποδομές και περιεχόμενο.
- Εκσυγχρονισμός συστήματος διακυβέρνησης στην ανώτατη εκπαίδευση, διασύνδεση με οικονομία, διασπορά και ιδρύματα της αλλοδαπής και ευρύτερη κοινωνία.

9. Υγεία: Αναδιάρθρωση του συστήματος

- Ανάπτυξη ενιαίου συστήματος ψηφιακού φακέλου ασθενούς για διαφάνεια και αποτελεσματικότητα.
- Ενίσχυση πρωτοβάθμιας φροντίδας και πρόληψης.
- Εξορθολογισμός δαπάνης προμηθειών, με αύξηση όγκου γενόσημων φαρμάκων, πρωτόκολλα συνταγογράφησης, και διασύνδεση των επιστροφών με καινοτομία και επενδύσεις.

Δράσεις πολιτικής: Κοινωνική συνοχή

10. Κατάρτιση: Ριζική αναβάθμιση του συστήματος

- Αύξηση χρηματοδότησης, ευθυγράμμιση κινήτρων και επιβράβευση των παρόχων σε συνάρτηση με τα αποτελέσματα της κατάρτισης.
- Αναδιάρθρωση του ΟΑΕΔ με στροφή προς ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης.

11. Συμμετοχή στην αγορά εργασίας: Πληρέστερη ένταξη των γυναικών

- Αυστηρή εφαρμογή των νόμων κατά των διακρίσεων.
- Ανάπτυξη συστήματος προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης με καθολική πρόσβαση από ηλικία 6 μηνών.
- Ενίσχυση του συστήματος φροντίδας των ηλικιωμένων.

12. Κοινωνική πρόνοια: Βελτίωση της δομής και της στόχευσης επιδομάτων

- Βελτίωση της δομής και της στόχευσης των επιδομάτων ώστε να μη λειτουργούν ως αντικίνητρο για εργασία.
- Εξειδικευμένα προγράμματα ενσωμάτωσης για άτομα με ειδικές ανάγκες.
- Προγράμματα κατάρτισης και ενσωμάτωσης μεταναστών.

Δράσεις πολιτικής: Υποδομές

13. Σχεδιασμός και υλοποίηση έργων: Εκσυγχρονισμός του συστήματος

- Εκσυγχρονισμός του συστήματος σχεδιασμού και υλοποίησης δημόσιων έργων.
- Ενίσχυση των ψηφιακών υποδομών με επιτάχυνση βασικών επενδύσεων και διασύνδεσης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

14. Πράσινη ανάπτυξη: Ενεργειακός μετασχηματισμός & κυκλική οικονομία

- Ενεργειακή αναβάθμιση κτηρίων.
- Στροφή σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.
- Άμβλυση του κόστους μετάβασης κατά τη διαδικασία απολιγνιτοποίησης.
- Ανάπτυξη συστημάτων κυκλικής οικονομίας και διαχείρισης απορριμμάτων.

15. Μεταφορές: Δημιουργία αποτελεσματικών εμπορευματικών διαδρόμων

- Βελτίωση των σιδηροδρομικών και οδικών προσβάσεων στα σύνορα.
- Αναβάθμιση των εξαγωγικών λιμανιών και της διασυνδεσιμότητάς τους με τις λοιπές υποδομές μεταφορών.
- Αναβάθμιση του κεντρικού σιδηροδρομικού δικτύου.

Δράσεις πολιτικής: Τομείς και κλάδοι

16. Μεταποίηση: Μείωση του κόστους παραγωγής

- Επιταχυνόμενες φορολογικές αποσβέσεις για επενδύσεις σε εξοπλισμό.
- Μεγαλύτερη ευελιξία αναφορικά με το χρόνο εργασίας.
- Μείωση του κόστους ενέργειας.
- Συστηματική καταγραφή και απάλειψη εμποδίων σε κλάδους με υψηλότερο δυναμικό για εξαγωγές.

17. Τουρισμός: Βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών

- Προγράμματα ενίσχυσης των βασικών υποδομών και της ψηφιοποίησης υπηρεσιών,
- Προγράμματα ενίσχυσης της εκπαίδευσης και κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού, και της διεθνούς εικόνας και αναγνωρισιμότητας.
- Έμφαση στην προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

18. Αγροδιατροφή: Μεγέθυνση και εκσυγχρονισμός

- Μεγέθυνση και εκσυγχρονισμός των εκμεταλλεύσεων.
- Κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού.
- Ενίσχυση της συμβολής της τεχνολογίας και της έρευνας, για υψηλότερη προστιθέμενη αξία προϊόντων.

Δράσεις πολιτικής: Τομείς και κλάδοι

19. ΜμΕ: Προγράμματα ενίσχυσης με έμφαση σε καινοτομία και εξωστρέφεια

- Εφαρμογή προγραμμάτων ενίσχυσης ΜμΕ, κυρίως ως προς την πρόσβαση σε χρηματοδότηση.
- Ενισχύσεις για επενδύσεις που αφορούν ψηφιακή αναβάθμιση, καινοτομία ή εξωστρέφεια, ή που προάγουν την κοινωνική συνοχή ή την προστασία του περιβάλλοντος.

20. Έρευνα και καινοτομία: Άρση αγκυλώσεων και αύξηση δαπανών

- Ενίσχυση βασικής έρευνας μέσω άρσης αγκυλώσεων για πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα.
- Δημιουργία σταθερού χρηματοδοτικού φορέα βασικής έρευνας με μακροπρόθεσμη ερευνητική στρατηγική και διαφανή κριτήρια χρηματοδότησης.
- Ενίσχυση καινοτομίας με κίνητρα για έρευνα στις επιχειρήσεις σε μεταποίηση, αγροδιατροφή και αλλού.
- Ανάπτυξη μέσω έξυπνης εξειδίκευσης.

Κατευθύνσεις δημοσιονομικής πολιτικής

Αξιοπιστία

- Μακροπρόθεσμα **συστηματικά, αλλά ήπια και ρεαλιστικά πρωτογενή πλεονάσματα**, με βαθμό ευελιξίας
- Μεσοπρόθεσμα ήπια πτωτική τροχιά δημοσίου χρέους

Συνέπεια στο ύψος δημοσίων δαπανών και εσόδων

- Μεσοπρόθεσμα **αύξηση τους με χαμηλότερο ρυθμό από το ΑΕΠ**

Δημοσιονομικό μείγμα που στηρίζει το αναπτυξιακό υπόδειγμα

- **Δαπάνες:** ενίσχυση του ΠΔΕ, ειδικά με ισχυρή αναπτυξιακή επίδραση, σε αντιδιαστολή με γενικές λειτουργικές ή συνταξιοδοτικές δαπάνες, αλλαγή προτεραιοτήτων για την απασχόληση στον δημόσιο τομέα
- **Έσοδα:** διεύρυνση της φορολογικής βάσης έτσι ώστε να κατανεμηθούν δικαιότερα τα βάρη, με στοχευμένα κίνητρα για ηλεκτρονικές πληρωμές, σε αντιδιαστολή με την υπέρμετρα επιβαρυσμένη φορολογικά μισθωτή εργασία

Αξιοποίηση Ευρωπαϊκών μέτρων στήριξης της ανάκαμψης

- Βραχυπρόθεσμα, δημιουργείται **δημοσιονομικός χώρος** που είναι κρίσιμο να αξιοποιηθεί με υψηλό αναπτυξιακό πολλαπλασιαστή.

Προτεραιοποίηση: Γενικές αρχές

Κεφάλαιο → Προϊόντα → Εργασία

- Παρεμβάσεις στην αγορά εργασίας είναι πιο αποτελεσματικές αν έχει προηγηθεί μείωση των εμποδίων εισόδου στις αγορές προϊόντων.
  - Η εύρεση εργασίας είναι ευκολότερη σε μια πιο δυναμική οικονομία (χαμηλότερα εμπόδια εισόδου).
- Η μείωση εμποδίων εισόδου στις αγορές προϊόντων είναι πιο αποτελεσματική αν έχουν προηγηθεί βελτιώσεις στις αγορές κεφαλαίου.
  - Επέκταση της παραγωγής και είσοδος νέων επιχειρήσεων προϋποθέτουν καλή πρόσβαση στη χρηματοδότηση.
- → Το άνοιγμα της οικονομίας σε νέες επιχειρήσεις και επενδύσεις είναι σημαντική προτεραιότητα.

Επενδύσεις σε φυσικό και ανθρώπινο κεφάλαιο

- Βάση για μελλοντική αύξηση της παραγωγικότητας.
- Χρηματοδότηση από ευρωπαϊκά προγράμματα συνοχής και Ταμείο Ανάκαμψης.

Μείωση της ανεργίας

- Ανάπτυξη και κοινωνική συνοχή.
- Υψηλό επίπεδο ανεργίας οφείλεται σε κυκλικούς και δομικούς λόγους.

Προτεραιοποίηση: Δράσεις

Παραγωγή και επενδύσεις

- Δραστική μείωση του φορολογικού και ασφαλιστικού βάρους στην εργασία.
- Ευνοϊκότερη φορολογική μεταχείριση αποσβέσεων για επενδύσεις σε μηχανολογικό εξοπλισμό και καινοτομία.
- Ενεργειακή αναβάθμιση κτηρίων.
- Επενδύσεις σε υποδομές, με προτεραιότητα σε μεταφορές εμπορευμάτων και σε μετακινήσεις σε επιβαρυμένους διαδρόμους για πολίτες και τον τουρισμό.
- Ενίσχυση εξαγωγικών κλάδων της μεταποίησης.
- Διαχείριση απορριμμάτων και κυκλική οικονομία.

Ανθρώπινο κεφάλαιο

- Νέα προγράμματα και δομές κατάρτισης εργαζόμενων και ανέργων.
- Οργανωτικές παρεμβάσεις σε σχολικές μονάδες.
- Διεύρυνση και αναβάθμιση της προσχολικής αγωγής.
- Διευκόλυνση της πληρέστερης ένταξης των γυναικών στην αγορά εργασίας.
- Προσαρμογή του θεσμικού πλαισίου για ενίσχυση έρευνας αιχμής σε πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα που θα υποστηρίζουν συστάδες (clusters) στην παραγωγή.

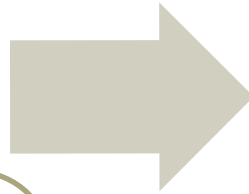
Δημόσιος τομέας και διοίκηση

- Επιτάχυνση της ψηφιοποίησης υπηρεσιών του δημόσιου τομέα.
- Ενίσχυση πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας και νοσοκομειακών μονάδων, με ισχυρό ρόλο σε συστήματα παρακολούθησης.
- Επέκταση ειδικών τμημάτων στα δικαστήρια για οικονομικές υποθέσεις.
- Διεύρυνση των μηχανισμών εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών.
- Ενίσχυση του συστήματος χρηματοπιστωτικής εποπτείας στον τομέα της προστασίας των επενδυτών.

2020-2030: Δύο υπο-περίοδοι

Πρώτο μισό της δεκαετίας

- Σημαντική αναπτυξιακή δυναμική από:
  - Ευρωπαϊκούς και εθνικούς δημόσιους πόρους.
  - Επενδύσεις σε υποδομές.
  - Μεταρρυθμίσεις για την αύξηση της παραγωγικότητας και της συμμετοχής στην αγορά εργασίας.
  - Μόχλευση ιδιωτικών πόρων (π.χ. ΣΔΙΤ, Αναπτυξιακή Τράπεζα).
- Μείωση ανεργίας και επενδυτικού κενού.

Δεύτερο μισό της δεκαετίας

- Αναπτυξιακή δυναμική κυρίως από ιδιωτικούς πόρους.
  - Λιγότεροι Ευρωπαϊκοί πόροι, και αυξημένες απαιτήσεις αναχρηματοδότησης του δημόσιου χρέους.
  - Προσέλκυση επενδύσεων και ανθρώπινου κεφαλαίου
  - Κρίσιμης σημασίας να έχουν υλοποιηθεί οι δράσεις ενδυνάμωσης της οικονομίας κατά το πρώτο μισό της δεκαετίας.